

Література

1. Бужин О. Проблема движения кадров на промышленном предприятии // Экономист. – 2006. – №3.
2. Заславская Т.И. Методические проблемы социологического исследования мобильности трудовых ресурсов. Новосибирск: Наука, 1974. - с.10.
3. В. Р. Полозов, О. Е. Бойко, Ю. В. Грибовский и др.; Ред. В. Р. Полозов ; Академия наук СССР (СПб.). Институт социально-экономических проблем. - Л. : Наука. Ленинградское отделение, 1978. - 190 с.
4. Талалай М.И. Социально-экономических основах подвижности и мобильности кадров.-В.кн.: Трудовые ресурсы. Вып. 1 Проблемы формирования занятости. – М., 1977. – С.46.

УДК 658.14:622.012

Рак Ю.І.

Науковий керівник – Лисенко С.М.

ПРОБЛЕМА ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА МАШИНОБУДІВНОГО КОМПЛЕКСУ В УМОВАХ ВИХОДУ З ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Національна економіка України переживає важкі кризові часи, і хоча деякі науковці стверджують, що наша держава починає повільно виходити з цього становища, питання необхідності ліквідації її негативних наслідків залишається відкритим. Особливо актуальною є проблема покращення фінансового стану підприємств машинобудування, оскільки в цій галузі внаслідок фінансово-економічної кризи стався найбільш глибокий серед усіх сфер промисловості спад якісних та кількісних показників діяльності.

Питання щодо поняття фінансового стану, методик його визначення та покращення фінансового стану підприємств (в тому числі підприємств машинобудівного комплексу) розглянуті в працях таких вчених і дослідників: Н.І.Приходько [1], О.С. Філімоненкова [2], Є.В.Мних [3], А.М.Поддєрьогіна [4], А.Півня [5], Н.П.Карачиної [1], Бланка І.О. [6] та ін.

Але недостатньо є дослідженими аспекти подолання фінансової кризи підприємствами машинобудівної галузі в сучасних українських реаліях. Тому метою дослідження є розкриття проблеми покращення фінансового стану підприємств машинобудівного комплексу в умовах виходу з фінансово-економічної кризи.

Для досягнення поставленої мети в роботі розв'язано такі задачі:

- розкриття теоретичних основ фінансового стану підприємства;
- дослідження тенденцій розвитку підприємств машинобудування в умовах розгортання фінансово-економічної кризи;
- аналіз діяльності та фінансового стану підприємства машинобудівного комплексу на основі ПАТ «Красноармійський завод технологічного обладнання»;
- надання рекомендацій щодо покращення фінансового стану підприємства.

Фінансовий стан є надзвичайно важливою ланкою підприємства. Він характеризує прибутковість, рівень розвитку підприємства, кредитоспроможність, платоспроможність (ліквідність), майновий стан, рентабельність, ділову активність та фінансову стійкість.

На сьогодні наукова думка не має загальноприйнятої точки зору з приводу чіткого визначення поняття "фінансовий стан підприємства".

Поддєрьогін А.М. дає таке його визначення : «Фінансовий стан підприємства - комплексне поняття, яке є результатом взаємодії елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів» [4, с.544]. Але на думку Приходько Н.І. зміст поняття «фінансовий стан» не можна характеризувати як результат взаємодії певних фінансових відносин. Основою поняття має бути не комплексність, а реальна можливість забезпечення як свого розвитку, так і погашення певних зобов'язань [1].

На думку Бланка І.О., фінансовий стан – це рівень збалансованості окремих структурних елементів активів та капіталу підприємства, а також рівень ефективності їх використання [6, с.487].

У дослідженні фінансового стану підприємства важливим є використання різних методів, прийомів та методик його аналізу.

Засновниками досліджень фінансового стану підприємства вважають представників англо-американської школи: Дж.Кеннона, Р.Сміта, Дж.Хоррігана, фахівців фірми Дюпон та ін [5]. У наш час існує багато праць у напрямку методичних проблем аналізу фінансового стану підприємств.

На сьогодні в економічній літературі пропонується близько 50 показників для аналізу поточного фінансового стану підприємства. Найчастіше вони групуються. Але існують різні думки щодо цих груп показників.

Наприклад, методика А.Шеремета та Р.С.Сафуліна передбачає розрахунок показників рентабельності, ефективності управління, ділової активності, ринкової стійкості, ліквідності. В.П.Савчук виділяє показники операційного аналізу, аналізу операційних витрат, управління активами, ліквідності, рентабельності, структури капіталу, ринкові показники [5].

Філіна Г.І. [7,с.63-66] пропонує методику аналізу фінансового стану підприємства, що ґрунтується на розрахунку п'яти груп показників:

I група. Показники фінансової стійкості (характеризують здатність підприємства відповідати за своїми боргами й зобов'язаннями і нарощувати економічний потенціал).

II група. Показники ліквідності і платоспроможності (дають змогу оцінити спроможність своєчасно і у повних обсягах здійснювати розрахунки по короткостроковим зобов'язанням).

III група. Показники майнового стану (характеризують забезпеченість підприємства основними засобами, оборотними активами та відповідними джерелами їх фінансування).

IV група. Показники рентабельності і прибутковості (висвітлюють загальну ефективність вкладення коштів у дане підприємство).

V група. Показники ділової активності. Це міра ефективності використання наявних активів (майна), ресурсів, трансформації активів, ефективності використання капіталу.

Після розрахунку даних показників вони порівнюються з нормативними значеннями, що на думку О.М.Івашко [5] недоцільно, оскільки вітчизняні підприємства господарюють в умовах нерозвинутого вітчизняного фондового ринку та поширення «тіньового» сектору. Науковець пропонує порівнювати аналітичні розрахунки з найкращими показниками галузі або середнім значенням аналогічних показників, розрахованими для сукупності підприємств кожної галузі, які виробляють основну частку її продукції.

В наукових джерелах зазначається про важливість поряд з такими елементами як платоспроможність, фінансова стійкість, ділова активність ефективність оборотних коштів, прибутковість підприємства, врахування потенціалу формування та повноту використання фінансових ресурсів, збалансування грошових потоків і рівня фінансового ризику [8].

Російський науковець з Владивостоку Сафонов А.А [9, с.135] вважає, що основним недоліком відомих методик визначення фінансового стану підприємств – це традиційна умовна класифікація підприємств (виробничі/невиробничі, а також за розмірами). Він вважає, що на сьогодні доцільним є більш дробний поділ підприємств за видом їх основної діяльності: посередницькі, торгівельно-посередницькі, торгівельні, торгівельно-виробничі і виробничі. Переваги такого підходу – можливість групувати підприємства за часткою основних засобів в активі і власного капіталу в пасиві. На його погляд, система фінансових показників має включати 5 основних груп коефіцієнтів: ліквідність, ділова активність, рентабельність, платоспроможність, виплата дивідендів.

На жаль, сьогодні існують складності проведення аналізу фінансового стану українських підприємств, що обумовлено:

- нестабільністю національної валюти, внаслідок чого розраховані на певний час показники можуть втратити свою цінність;

- різними формами власності (деякі показники не можуть бути розраховані для акціонерних підприємств через слабо розвинений у державі ринок цінних паперів);

- нестабільністю законодавчої бази (фінансового податкового права);
- кризовими явищами національної економіки тощо.

Негативний вплив фінансово-економічної кризи, яка розпочалася восени 2008 року, відчула на собі машинобудівна галузь, що є однією з провідних галузей економіки нашої країни.

До настання світової фінансово-економічної кризи машинобудування було лідером зростання серед усіх сфер промисловості.

Рис. 1. Обсяги виробництва продукції машинобудівної галузі

Наслідки кризи для вітчизняних підприємств машинобудування позначилися на показниках їх розвитку. У галузі стався найбільш глибокий серед усіх сфер промисловості спад обсягів виробництва і продажів, відбулося зростання боргів та нездатності здійснювати фінансове забезпечення виробничо-господарської діяльності, постала проблема нестачі грошових ресурсів та зростання простроченої кредиторської заборгованості, збільшення кількості фінансово неспроможних підприємств у цій галузі тощо [1].

Науковець А.Півень [5] стверджує, що основною причиною глибокого спаду обсягів виробництва є різке падіння попиту на продукцію і послуги, в результаті чого, підприємства скоротили виробництво, виник ризик банкрутства ряду компаній через відсутність можливості обслуговування боргів.

За даними Держкомстату України з вересня 2008 року спостерігалось різке погіршення розвитку промисловості загалом і машинобудування зокрема. Відбувалося різке зниження ВВП на 2,1%. Обсяг реалізованої продукції у машинобудуванні у 2009 році становив 85833,0 млн грн, що на 35947,4 млн грн або на 29,5% менше, ніж за 2008 рік. Лише у 2010 році та першій половині 2011 р. цей показник дещо зріс і склав 101 819,4 млн грн та 71 153,9 млн грн відповідно. Зокрема реалізація машин та устаткування у 2009 році знизилася відповідно до попереднього на 8,1%, у 2010 році – на 1,2%, а у I половині 2011 року цей показник склав 20 993,0 млн грн. Реалізація електричного, електронного та оптичного устаткування також мала тенденцію до спаду: у 2009 році було реалізовано продукції на 24 504,7 млн грн, що на 4,2% менше, ніж у попередньому; у 2010 році – на 5,1% ; у I половині 2011 року – на 8671,6 млн грн менше, ніж у 2010 році. Реалізація транспортних засобів та устаткування у 2009 році склала 27 082,6 млн грн, що на 54% менше, ніж у 2008 році; у 2010 р.- на 65% більше, ніж за 2009 р., а у I половині 2011 року показник склав 35574,8 млн грн, що на 9 140,2 млн грн менше, ніж у попередньому році [10].

При цьому загальна кількість збиткових підприємств машинобудівної промисловості у 2011 році склала 40% від загальної кількості. Цього ж року рівень кредиторської заборгованості перевищував 80% практично на всіх підприємствах галузі. Крім того, підприємства машинобудування відзначилися невисоким рівнем ліквідності (його значення складає близько 1,2), низьким рівнем рентабельності, високим рівнем операційних витрат на одиницю реалізованої продукції(близько

1,47 грн), енергомісткості, металомісткості виробництва, тривалим періодом повернення інвестицій [10].

Ще однією причиною нерозвиненості машинобудівного комплексу є присутність на внутрішньому ринку закордонних виробників. Обсяг імпорту продукції більш як в 2,4 рази перевищує обсяг її експорту [11].

У 2011 році машинобудування продовжує демонструвати незначну позитивну динаміку розвитку, хоча не досягає ще рівня передкризового періоду. Зростання обсягу виробництва у секторі протягом останніх років відбувається одночасно зі скороченням кількості працюючих та підвищенням заробітної плати, хоча остання залишається нижчою, ніж у середньому в промисловості [5].

Вплив кризи на фінансовий стан підприємств машинобудівного комплексу яскраво проявляється на прикладі ПАТ «Красноармійський завод технологічного обладнання», основною сферою діяльності якого є випуск та ремонт машин та обладнання для вугільної промисловості, виробництво металоконструкцій для будівельної індустрії.

У результаті проведеного аналізу фінансового стану заводу за 2011 рік було виявлено, що деякі показники значно відхиляються від нормативних. Це свідчить про незадовільний фінансовий стан підприємства. Він характеризується високим фінансовим ризиком, оскільки підприємство не в змозі оплатити свої рахунки (коефіцієнт поточної ліквідності нижче 1 і складає 0,92); невеликою часткою короткострокових заборгованостей, яку підприємство може погасити в найближчий час, не дочекавшись оплати дебіторської заборгованості і реалізації інших активів (коефіцієнт абсолютної ліквідності = 0,1); всі власні засоби підприємства «заморожені» в основних засобах, а значить, характеризуються низькою мобільністю (коефіцієнт маневреності <0 і складає -0,3); низький рівень рентабельності продукції (показник складає 0,1) тощо.

Отже існує необхідність покращення фінансового стану ПАТ «КЗТО».

Якщо звернутися до вітчизняного досвіду у вирішенні аналогічних проблем у фінансовому стані, то можна навести такі приклади.

На ВАТ «Дружківський метизний завод», що є спеціалізованим підприємством по виробництву машинобудівного кріплення в Україні та СНД, для стабілізації фінансово-економічного стану виявилися ефективними заходи щодо покращення фінансового стану, що полягали у реалізації зверхнормативних запасів матеріалів і готової продукції; проведенні політики стимулювання збуту; удосконаленні управління дебіторською заборгованістю; погашенні першочергової кредиторської заборгованості; створенні резерву грошових коштів і фінансових інвестицій на підприємстві. Це привело до покращення показників ліквідності і платоспроможності, закріплення фінансової стійкості, а також прискорення оборотності засобів підприємства, що позитивно вплинуло на рівень рентабельності активів і власного капіталу.

Виходячи з вищесказаного, можна виділити такі основні напрямки покращення фінансового стану ПАТ «Красноармійський завод технологічного обладнання»:

1. Зниження собівартості продукції (за рахунок впровадження нової техніки, технологій, більш раціонального використання матеріальних і трудових ресурсів, зменшення питомої ваги постійних витрат в собівартості продукції).

2. Збільшення грошових коштів на розрахунковому рахунку (за рахунок реалізації зайвих виробничих і невиробничих фондів, здачі їх в оренду, виробництва і розробки нових видів продукції, продаж деяких застарілих основних фондів).

3. Збільшення вхідних (збільшення виручки від реалізації; продажу частини основних фондів; рефінансування дебіторської заборгованості) та зменшення вихідних (зниження витрат, які відносяться на собівартість продукції; зниження витрат, які покривають за рахунок прибутку) грошових потоків.

4. Збільшення виручки від реалізації за рахунок укладання вигідних договорів з підприємствами вугледобувної галузі.

Також одним із важливих шляхів удосконалення фінансового стану є мобілізація внутрішніх резервів. Це: проведення реструктуризації активів підприємства; сукупність заходів, пов'язаних зі

зміною структури та складу активів балансу; перетворення в грошову форму наявних матеріальних та фінансових активів підприємства.

Для забезпечення фінансової стійкості суб'єктів господарювання важливе значення має розподіл прибутку на дві частини. Перша — коли у формі податків та інших обов'язкових платежів він перераховується в Державний і місцевий бюджети. Друга — коли прибуток залишається в розпорядженні підприємства. Прибуток на власні потреби розподіляється на капітальні вкладення по технічному переозброєнню й розширенню виробництва, примноженню власних обігових коштів, на матеріальне заохочення працівників, на соціально-культурні заходи й будівництво житла, об'єктів соціально-культурного й комунально-побутового призначення.

Таким чином, подальші дослідження проблеми покращення фінансового стану підприємств машинобудівної галузі мають зосереджуватись на впровадженні ефективної антикризової політики як комплексу практичних заходів, спрямованих на реалізацію виявлених внутрішніх резервів підвищення прибутковості підприємств.

Література

1. Приходько Н.І. Поняття фінансового стану підприємства: деякі аспекти його визначення// [Електронний ресурс]. - Режим доступу: vpr.com.ua/files/seksia_4.pdf
2. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств: Навч. посіб. - 2-ге вид., переробл. і допов. - К.: МАУП, 2004. - 328 с.
3. Мних Є.В. Економічний аналіз діяльності підприємства. підручник. – К.: центр навчальної літератури, 2008. - 514с.
4. Поддєрьогін А.М., Білик М.Д., Буряк Л.Д. та ін. Фінанси підприємств: Підручник - 6-те вид., перероб. та допов. - К.: КНЕУ, 2006. – 552 с.
5. Півень А.І. Фактори кризового стану підприємств машинобудівної галузі// [Електронний ресурс].- Режим доступу: www.nbu.gov.ua
6. Бланк І.О. Основи фінансового менеджменту.-К.:Ніка-Центр,2007.-487с.
7. Філіна Г.І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання.Навч.посіб.-К.:ЦУЛ,2009- 320 с.
8. Рудницька О.М. Шляхи покращення фінансового стану українських підприємств// [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://ev.nuos.edu.ua>
9. Сафонов А.А. Методи оцінки фінансового состояния підприємств / Вестник ДВО РАН,2006, №2.
10. Обсяги реалізованої промислової продукції// веб-сторінка Державного комітету статистики [Електронний ресурс].- Режим доступу:<http://www.ukrstat.gov.ua>
11. Статистичний щорічник України з 2008 рік/Державний комітет статистики України; за ред. Осауленка О.Г.-К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство».- 2009.- 568 с.

Рисованая М.В., Лизунова О.М.

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ АНТИІНФЛЯЦІЙНОЮ ПОЛІТИКОЮ

Важливим індикатором здоров'я економіки є інфляція. Інфляція виникає не стихійно. Боротьба з некерованою інфляцією є однією з головних проблем державного регулювання, бо на її врахуванні ґрунтується вся соціально-економічна, фінансова і банківська політика. З метою стримання інфляції та зменшення її негативних наслідків уряд здійснює антиінфляційну політику. Дослідження проблем проведення антиінфляційної політики на сучасному етапі є дуже актуальним.

Основними заходами антиінфляційної політики є зниження дефіциту державного бюджету, зміна його структури через припинення фінансування збиткових підприємств, зменшення непродуктивних витрат, зміна соціальної політики, фінансування бюджетного дефіциту шляхом емісії державних цінних паперів, контроль за зростанням заробітної плати, дотримання жорсткої кредитної політики [1]. Тому виникає питання пріоритетності антиінфляційної політики в сукупності заходів по стабілізації економіки з погляду основних цілей її функціонування.